

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-04-08

Vår referens

Niina Stiber

Stadsjurist

niina.stiber@malmö.se

Remiss Finansdepartementet - Slutbetänkande En reform för datadelning (SOU 2023:96)

STK-2024-300

Sammanfattning

Malmö stad har av Finansdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet En reform för datadelning (SOU 2023:96). Yttrandet ska ha kommit in till Finansdepartementet senast den 3 maj 2024. Betänkandet avser styrning och reglering av interoperabilitet vid datadelning. Interoperabilitet vid datadelning definieras som förmågan att tillhandahålla eller ta del av data genom systemstöd som kan interagera med varandra.

Utredningen anser att det ska vara ett politiskt mål att offentlig förvaltnings mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast år 2030. I betänkandet föreslås bland annat att styrning för att uppnå interoperabilitet vid datadelning ska samlas i en ny lag benämnd lagen om den offentliga förvaltningens interoperabilitet. Syftet är att skapa grundläggande förutsättningar för datadelning som utgår från ett sammanhängande regelverk och avser hela offentlig verksamhet. Förslaget innebär vidare att offentlig förvaltning ska använda nationella interoperabilitetslösningar som meddelas genom föreskrifter och att Myndigheten för digital förvaltning (Digg) ska ansvara för att ta fram interoperabilitetslösningar.

Malmö stad ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag och anser att framtagandet av ett sammanhållet regelverk avseende interoperabilitet vid datadelning främjar digitaliseringsarbetet.

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Finansdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss Finansdepartementet - Slutbetänkande En reform för datadelning (SOU 2023:96)
- En reform för datadelning (SOU 2023:96)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240415 Remiss från Finansdepartementet - En reform för datadelning (SOU 2023:96)
- Förslag till yttrande KSAU 240415 Remiss Finansdepartementet - Slutbetänkande En reform för datadelning (SOU 2023:96)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-15

Kommunstyrelsen 2024-05-07

Beslutet skickas till

Finansdepartementet

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Malmö stad har av Finansdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet En reform för datadelning (SOU 2023:96). I betänkandet lämnas förslag till ett nytt regelverk för att skapa interoperabilitet vid datadelning inom den offentliga förvaltningen. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera nuvarande styrning och reglering av interoperabilitet vid datadelning inom den offentliga förvaltningen och från den offentliga förvaltningen till externa aktörer. Det har vidare ingått att föreslå om och hur styrning och reglering av interoperabilitet vid datadelning bör utvecklas på ett effektivt och säkert sätt.

Syftet är att öka den offentliga förvaltningens förmåga att samverka bättre genom att utbyta information. Informationen som delas måste även efterleva krav som avser skyddet av personuppgifter och säkerhet.

Utredningen i korthet

Utredningen avser styrning och reglering av interoperabilitet vid datadelning och lämnar förslag på hur den offentliga förvaltningen ska kunna öka sin förmåga att dela data på ett effektivt och säkert sätt. Syftet är att öka den offentliga förvaltningens förmåga att samverka bättre genom att dela data.

I dagsläget sker endast begränsad styrning av interoperabilitet och styrningen sker sektorsvis. Styrningen avser inte hela offentlig förvaltning och varje verksamhet bestämmer självständigt över sin egen tekniska utveckling. Utredningen anser således

att det är nödvändigt att införa ett tydligt och sammanhängande regelverk om interoperabilitet som gäller för hela offentlig förvaltning. Enligt utredningens bedömning behöver staten, kommunerna, regionerna, näringslivet och de ideella organisationerna kunna dela data på ett effektivt och säkert sätt för att säkerställa samhällets förmåga att hantera samhällsutmaningar, kommande kriser och sitt välfärdsuppdrag. Utredningen betonar att det finns stora nyttor med interoperabilitet vid datadelning bland annat ett bättre informationsutbyte, bättre service för enskilda, en högre tillgänglighet och effektivitet.

I betänkandet föreslås att det ska vara ett politiskt mål att offentlig förvaltnings mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast år 2030. Utredningen anser att det är viktigt att säkerställa interoperabilitet vid datadelning för att kunna lyckas med det övergripande målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. I annat fall finns det risk för att digitaliseringsarbetet bromsas och nyttorna som interoperabilitet kan ge inte realiserar.

I betänkandet föreslås att styrning för att uppnå interoperabilitet vid datadelning ska samlas i en ny lag benämnd lagen om den offentliga förvaltningens interoperabilitet. Syftet är att säkerställa att data som delas ska vara interoperabel eller delas på ett interoperabelt sätt. Enligt betänkandet ska lagen inte påverka tillämpningen av bestämmelser i någon annan lag eller förordning som ger eller begränsar rätt att få tillgång till data. Lagen ska inte heller påverka tillämpningen av bestämmelser som avser skyddet av personuppgifter. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Utredningen föreslår att ett antal definitioner förs in i lagen exempelvis en definition av data, en definition av datadelning och en definition av interoperabilitet vid datadelning. Enligt förslaget definieras interoperabilitet vid datadelning som förmågan att tillhandahålla eller ta del av data genom informationssystem som interagerar med varandra. För att uppnå interoperabilitet vid datadelning krävs att både den tillhandahållande och mottagande verksamheten följer samma interoperabilitetslösningar eller krav, exempelvis en öppen standard eller specifikation. En interoperabilitetslösning innehåller beskrivningar av olika krav som informationssystem ska följa för att kunna interagera med varandra exempelvis maskinläsbara format och olika gränssnitt.

Förslaget innebär vidare att offentlig förvaltning ska använda nationella interoperabilitetslösningar som meddelas genom föreskrifter och att Myndigheten för digital förvaltning (Digg) ska ansvara för att ta fram sådana lösningarna. Digg får bemyndigande att meddela föreskrifter om interoperabilitetslösningar, vilket innebär att offentliga förvaltningen måste använda dem. Digg kan även välja att rekommendera nationella interoperabilitetslösningar vilket innebär att de inte är tvingande att följa.

Enligt förslaget ska Digg även få utökade uppgifter inom området bland annat bedöma kostnader för nationella interoperabilitetslösningar, analysera nyttor och stödja den offentliga förvaltningens arbete.

Utredningen anser att det finns behov av fortsatt utredningsarbete när det gäller interoperabilitet vid datadelning beträffande områden som omfattas av olika förvaltningsregleringar. I betänkandet föreslås vidare att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ges i uppdrag att utreda om gemensamma skyddsnivåer eller säkerhetsåtgärder kan användas vid datadelning samt undersöka om befintligt stöd som erbjuds offentliga verksamheter är tillräckligt.

Konsekvenser av utredningens förslag

Konsekvenserna och effekterna av utredningens förslag beror på vilka interoperabilitetslösningar Digg kommer att föreskriva om eller rekommendera. Enligt utredningen förväntas de stora konsekvenserna att uppstå först när verksamheterna börjar använda nationella interoperabilitetslösningar. Digg kommer att ha i uppdrag att utreda och analysera kostnader som avser nationella interoperabilitetslösningar vid framtagandet av sådana lösningar enligt förslaget.

Enligt utredningens bedömning kommer offentliga verksamheter påverkas olika mycket beroende på verksamhetens digitala mognadsnivå och möjlighet att tillgodogöra sig nyttorna med digitalisering. Verksamheter som har hög digital mognad bedöms ha goda förutsättningar att kunna tillgodogöra sig nyttorna av interoperabilitetslösningar. Dessa verksamheter brukar ha stor erfarenhet av verksamhetsutveckling och digitalisering. Enligt utredningens bedömning kommer kostnaderna att vara högre ju lägre digital mognad verksamheten har. Enligt rapportering som avser den offentliga förvaltningens digitala mognad (Forskningsskonsortiet Digital förvaltning) är mognadsgraden för kommuner, regioner och statliga myndigheter strax under 50 procent.

Enligt utredningen kan kostnaderna för att tillämpa nationella interoperabilitetslösningar delas in i implementerings- och driftskostnader. Implementeringskostnaderna är engångskostnader för förändringsarbete inför användning av lösningen och driftkostnaderna är löpande kostnader. Verksamheten behöver genomföra kartläggning av sina arbetssätt och göra nödvändiga anpassningar för att säkerställa efterlevnad av regelverket vilket kommer att medföra ökade kostnader enligt utredningens bedömning.

I betänkandet redogörs på övergripande nivå olika möjligheter att finansiera ökade kostnader för kommuner på grund av tvingande interoperabilitetslösningar bland annat finansiering enligt finansieringsprincipen. Enligt finansieringsprincipen får staten inte ålägga kommuner och regioner nya uppgifter utan att ge dem finansiering. Enligt utredningens bedömning kommer dock stor del av de nya kraven för kommuner att

avse teknisk utveckling och därför ska endast en mindre del av dessa kostnader finansieras enligt finansieringsprincipen.

Utredningen redogör bland annat ett exempel som avser tillämpning av finansieringsprincipen enligt den sedvanliga ordningen och använder Skolverkets införande av digitala nationella prov som ett exempel att utgå från vid uppskattningen av summan. Enligt exemplet uppskattas samtliga kommunala skolors kostnader för tekniska åtgärder uppgå till cirka 20 miljoner kronor. Enligt utredningen kan summan användas som en på förhand uppskattad finansiering för kommunernas genomförande av nationella interoperabilitetslösningar. Det framgår även att kommunernas och regionernas kostnader förmodligen kommer att vara många gånger större än denna summa.

Utredningen redogör även en alternativ ordning för finansiering och ett avsteg från den sedvanliga ordningen som kan tillämpas när det är osäkert om interoperabilitetslösningen kommer att medföra ökade kostnader. I sådant fall skulle kostnaderna kunna hanteras löpande i den statliga budgetprocessen. Detta innebär att Digg ska beräkna kostnaderna för kommuner och regioner i samband med framtagandet av interoperabilitetslösningar. I det fall Digg bedömer att kostnaderna inte kan hänföras till teknisk utveckling och att finansieringsprincipen blir tillämplig, behöver myndigheten lämna in dokumentation till Regeringskansliet för hantering inom budgetprocessen. Sammanfattningsvis konstaterar utredningen att oaktat vilken ordning för finansieringen som tillämpas, måste en omfördelning genomföras i den statliga budgeten.

Inskränkning av det kommunala självstyret

Utredningens förslag innebär inskränkning av den kommunala självstyrelsen eftersom kommunerna kommer att vara skyldiga att använda sådana nationella interoperabilitetslösningar som Digg får meddela föreskrifter om. Inskränkningar i det kommunala självstyret får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamål med inskränkningen. I betänkandet motiveras varför utredningens förslag anses vara nödvändiga i detta fall.

Stadskontorets bedömning

Mot bakgrund av vad som framkommit av utredningen gör stadskontoret bedömningen att framtagandet av ett sammanhållet regelverk avseende interoperabilitet vid datadelning kommer att främja verksamheternas digitaliseringsarbete. Förmågan att hantera och utbyta information är en grundläggande förutsättning för Malmö stads verksamheters förmåga att utföra sina uppdrag på ett effektivt sätt. Enligt stadskontorets bedömning kommer enhetlig styrning av interoperabilitet vid datadelning att ge positiva effekter till den kommunala verksamheten på lång sikt.

Stadskontorets ser positivt på eventuella nyttor som interoperabilitet vid datadelning kan realisera inom den kommunala verksamheten exempelvis avseende effektivisering av verksamhet, informationsutbyte mellan olika myndigheter, förenklad teknisk utveckling och hantering av välfärdsutmaningar. Enligt stadskontorets bedömning krävs det dock ytterligare information för att kunna bedöma i vilken omfattning och i vilka verksamhetsdelar interoperabilitetslösningar kan användas för att effektivisera verksamheten framöver.

Ekonomiska perspektivet

Enligt utredningen kommer kostnaderna för kommuner bland annat att bero på verksamhetens digitala mognadsnivå och vilka interoperabilitetslösningar Digg väljer att föreskriva om eller rekommendera. Stadskontoret anser att det är viktigt att Digg får goda förutsättningar att utreda kostnaderna för kommuner innan användning av nationella interoperabilitetslösningar görs obligatorisk samt att nationella interoperabilitetslösningar ska tas fram i nära samarbete med berörda aktörer.

Enligt utredningen förväntas stor del av konsekvenserna att inträffa längre fram när verksamheten börjar använda interoperabilitetslösningar. Stadskontoret anser att det är förknippat med osäkerhet om hur stora ekonomiska kostnaderna kommer att bli för kommuner och att det krävs ytterligare information för att kunna jämföra kostnader med förväntade nyttor av utredningens förslag. Stadskontoret anser att förslaget innebär en viss risk för framtida ofinansierade kostnader på grund av ökade tekniska krav och styrning av arbetet inom organisationen. I det fall införandet av tvingande nationella interoperabilitetslösningar bedöms att leda till ökade kostnader för kommunen anser stadskontoret att det är viktigt att sådana kostnader finansieras i enlighet med finansieringsprincipen.

Digitaliseringsperspektiv

Utredningens förslag kommer att innebära utökade krav på verksamheternas arbete med informationsutbyte och digitalisering. Det kommer att krävas tid, resurser och rätt kompetens för att säkerställa efterlevnad av de kommande kraven. Det kan vara krävande att införa nya funktioner eller göra förändringar i befintliga systemstöd. Datadelningen ställer även höga krav på verksamhetens förmåga att säkerställa att relevanta lagkrav beaktas och att nödvändiga säkerhetsåtgärder vidtas innan data delas.

Enligt stadskontorets bedömning är det viktigt att kommunerna erbjuds tillräckligt med stöd och vägledning för att möjliggöra interoperabilitet vid datadelning. Vidare anser stadskontoret att det är viktigt att datadelning kommer att genomföras på ett säkert sätt och ser positivt på utredningens förslag att ge MSB i uppdrag att undersöka om gemensamma skyddsnivåer eller andra säkerhetsåtgärder kan användas vid datadelning.

Inskränkningar i det kommunala självstyret

Utredningens förslag innebär inskränkning av den kommunala självstyrelsen eftersom kommuner kommer att vara skyldiga att använda nationella interoperabilitetslösningar som Digg får meddela föreskrifter om. Inskränkningen bedöms vara godtagbar. Stadskontoret anser dock att en styrningsmodell där Digg kan rekommendera användning av nationella interoperabilitetslösningar är att föredra jämfört med en styrningsmodell där Digg kan göra användningen obligatorisk för kommuner genom föreskrifter.

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner förslaget till yttrande och skickar yttrandet till Finansdepartementet.

Ansvariga

Jonas Rosenkvist Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör